

อัตลักษณ์ของชาวไทยซิกข์ในพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย*

The Identity of Thai Sikhs in the Southern Gulf of Thailand Region

กนกวรรณ ขวัญยืน¹ และพีไลรัตน์ ศรีวิเชียรอำไพ²

Kanokwan Khwanyuen and Philairat Sriwichian-aumphai

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย, ประเทศไทย¹

มหาวิทยาลัยคริสเตียน, ประเทศไทย²

Rajamangala University of Technology Srivijaya, Thailand

Christian University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: kanokwan.kh90@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาวิถีชีวิตของชาวไทยซิกข์ในพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย 2) ศึกษาอัตลักษณ์ของชาวไทยซิกข์ในพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา และชาวไทยซิกข์ในจังหวัดสงขลาและสุราษฎร์ธานี จำนวน 20 คน ผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก และนำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. วิถีชีวิตของชาวไทยซิกข์ในภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย เกิดจากการอพยพเข้ามาอยู่ในบางพื้นที่ของจังหวัดสงขลาและสุราษฎร์ธานี สงขลาเป็นกลุ่มที่ตั้งรกรากมานาน ส่วนใหญ่ค้าขายผ้า สุราษฎร์ธานีเป็นกลุ่มที่ย้ายมาตั้งถิ่นฐานภายหลัง ส่วนใหญ่เป็นช่างตัดเสื้อ วิถีชีวิตยังแสดงผ่านการปฏิบัติศาสนกิจประจำวัน การดำเนินชีวิตตามหลักคำสอนและข้อปฏิบัติ การใช้ภาษาปัญจาบในศาสนพิธี ทว่าการอยู่ร่วมกับคนท้องถิ่นส่งผลให้ชาวไทยซิกข์ไม่ไว้มและหนดเครา โภกศีระชะในวัดซิกข์เท่านั้น ชาวไทยซิกข์ยังใช้ชื่อจริงสองชื่อ คือ ชื่อจริงภาษาปัญจาบที่ตั้งตามหลักศาสนา และชื่อจริงภาษาไทยที่ใช้แจ้งเกิดตามกฎหมาย เพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคมให้ง่ายต่อการแนะนำตัวและติดต่อกับคนท้องถิ่น

2. อัตลักษณ์ของชาวไทยซิกข์ในภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย มีการผสมวัฒนธรรมซิกข์ที่สืบทอดจากบรรพบุรุษเข้ากับการปรับตัวในสังคมภาคใต้ โดยใช้ภาษาไทยกลางที่ลงท้ายประโยคด้วยคำท้องถิ่นและใช้ภาษาไทยถิ่นใต้ การปรับรสชาติอาหารอินเดียให้คล้ายอาหารใต้ การแต่งกายให้เหมาะสมกับสภาพภูมิ

*ได้รับบทความ: 28 กุมภาพันธ์ 2568; แก้ไขบทความ: 23 กรกฎาคม 2568; ตอรับตีพิมพ์: 26 สิงหาคม 2568

Received: February 28, 2025; Revised: July 23, 2025; Accepted: August 26, 2025

อากาศ ผู้ชายบางคนไม่สวมเสื้อในฤดูร้อน ผู้หญิงสวมเสื้อแขนสั้นมากขึ้น ตลอดจนการเข้าร่วมพิธีกรรมต่างศาสนาและประเพณีภาคใต้ เพื่อสร้างความกลมกลืนในสังคมพหุวัฒนธรรม ส่งผลให้ชาวไทยซิกข์ในภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยมีอัตลักษณ์ที่แตกต่างจากชาวไทยซิกข์ในพื้นที่อื่น

คำสำคัญ: อัตลักษณ์ไทยซิกข์; ภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย

Abstract

The research aimed to 1) study the lifestyle and adaptation of Thai Sikhs in the southern Gulf of Thailand region; and 2) explore the identity of Thai Sikhs in the southern Gulf of Thailand region. This qualitative research gathered data through in-depth interviews with 20 key informants, including community leaders, religious leaders, and Thai Sikhs in Songkhla and Surat Thani provinces. The collected data was analyzed and presented in a descriptive format.

The results show that:

1. The lifestyle of Thai Sikhs in the southern Gulf of Thailand stems from migration into parts of Songkhla and Surat Thani provinces. The Songkhla group, with long-established roots, mostly engage in the textile trade. In contrast, the Surat Thani group, which settled later, primarily work as tailors. Their lifestyle is also shown through daily religious practices, living according to teachings and practices, and the use of the Punjabi language in religious ceremonies. However, integration with the local community has led to some changes—the Thai Sikhs no longer keep uncut hair or beards and wear turbans only in Sikh temples. Additionally, they often have two official names: a religious Punjabi name and a Thai legal name, making social interaction and business with locals easier.

2. The identity of Thai Sikhs in the southern Gulf of Thailand reflects a blend of Sikh traditions passed down by their ancestors with adaptations to the local southern society. This includes speaking Standard Thai with local dialect endings and using the southern Thai dialect, adjusting the flavor of Indian food to resemble southern Thai cuisine, and dressing appropriately for the climate—some men go shirtless in summer, and more women wear short-sleeved tops. They also take part in interfaith ceremonies and southern Thai traditions to foster harmony in a multicultural society. As a result, Thai

Sikhs in this region have a distinct identity from those in other parts of Thailand.

Keywords: Thai Sikh Identity; Gulf of Thailand's Southern Region

1. บทนำ

ศาสนาซิกข์กำเนิดในรัฐปัญจาบ ปัจจุบันตั้งอยู่ทางตอนเหนือของสาธารณรัฐอินเดียและสาธารณรัฐอิสลามปากีสถาน ศาสดาองค์แรกคือคุรนาถ ประสูติเมื่อ พ.ศ. 2012 ชาวซิกข์¹ จึงถือเป็นปีแห่งการเริ่มต้นศาสนา คำว่า “ซิกข์” เป็นภาษาปัญจาบิ หมายถึง ผู้เรียนรู้ ศาสนาซิกข์เชื่อว่ามีพระเจ้าองค์เดียวสำหรับมนุษย์ทั้งปวง และมีศาสดาหรือคุรุ 10 องค์ เป็นผู้ร่วมกันเผยแผ่หลักคำสอนและถ่ายทอดลงในพระมหาคัมภีร์เพื่อให้ศาสนิกชนรุ่นหลังได้ยึดถือปฏิบัติตาม โดยมีบัญญัติว่าหลังจากศาสดาองค์ที่ 10 ละสังขารแล้ว ให้ถือว่าพระมหาคัมภีร์ศรีคุรุครันถ์อาฮิบคือศาสดาองค์หนึ่งในรูปของมนุษย์ที่ยังมีชีวิต (อภิรัฐ คำวัง, 2559, หน้า 35) ทั้งนี้ ชาวซิกข์อพยพจากรัฐปัญจาบเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยสมัยรัชกาลที่ 5 โดยใช้ 3 เส้นทางหลัก ได้แก่ เส้นทางแรกคือการเดินทางจากอินเดียเข้าสู่พม่าจนถึงอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก และอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย เส้นทางที่สองคือการเดินทางจากอ่าวเบงกอลมาขึ้นฝั่งที่รัฐมะละกาและปีนัง เส้นทางที่สามคือการเดินทางจากเมืองเซนไนมาขึ้นฝั่งที่รัฐมะละกา จากนั้นเดินทางต่อมาจนถึงประเทศไทย ชาวซิกข์ส่วนหนึ่งเลือกตั้งถิ่นฐานในภาคใต้ อีกส่วนหนึ่งเดินทางต่อไปยังกรุงเทพมหานคร และบางส่วนเดินทางเข้าสู่หัวเมืองอีสาน (อภิรัฐ คำวัง, 2554, หน้า 74-75)

ชาวไทยซิกข์เป็นคำที่ใช้เรียกกลุ่มคนที่มีบรรพบุรุษเป็นชาวปัญจาบ นับถือศาสนาซิกข์ เกิดและเติบโตในประเทศไทย คนกลุ่มนี้มีอัตลักษณ์ที่แสดงออกถึงตัวตนของบุคคลและกลุ่มบุคคลอย่างเด่นชัด เนื่องจากความเชื่อที่ว่าศาสนิกชนซิกข์ที่สมบูรณ์ต้องปฏิบัติตามศาสนวินัยและสร้างความเป็นหนึ่งเดียวผ่านการรักษาศาสนสัญลักษณ์ 5 ประการ หรือที่นิยมเรียกกันว่า 5ก ได้แก่ 1) เกศา คือ ผมและหนวดเคราที่บำรุงรักษาอย่างสะอาดโดยไม่ตัดหรือโกน 2) กังฆะ คือ หวีเล็ก 3) การ่า คือ กำไลข้อมือ 4) กัซซา หรือกะเซร่า คือ กางเกงขั้วในขาสั้น 5) กิรปาน คือ มีดเล่มเล็ก ชาวไทยซิกข์รุ่นแรกจึงปฏิบัติตามอย่างบรรพบุรุษ เช่น การแต่งกายและการรับประทานอาหารแบบชาวปัญจาบ การใช้ภาษาปัญจาบิและภาษาฮินดีสื่อสารกันในครอบครัว จนกระทั่งเกิดการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมระหว่างชาวไทยซิกข์กับชาวไทยในท้องถิ่นผ่านการคบค้าสมาคม การทำธุรกิจ หรือการแต่งงาน ส่งผลให้วิถีชีวิตบางอย่างของชาวไทยซิกข์เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เช่น การรับประทานอาหารแบบคนในท้องถิ่น การใช้ภาษาไทย ภาษาท้องถิ่นที่ตนอยู่อาศัย หรือภาษาอังกฤษ สื่อสารกันในครอบครัวและกับบุคคลทั่วไป การประกอบอาชีพอื่นนอกเหนือจากการสืบทอดกิจการค้าขายผ้า และมีค่านิยมบางอย่างที่ปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัย เช่น ลูกหลาน

¹ ชาวซิกข์ หมายถึง ผู้นับถือศาสนาซิกข์ที่เกิดในรัฐปัญจาบ

ชาวไทยซิกข์บางส่วนจะตัดผม โกนหนวดเครา และไม่พกผ้าที่ศีรษะ

ปัจจุบันมีชาวไทยซิกข์อาศัยอยู่ในภาคใต้ 4 จังหวัด ได้แก่ สงขลา สุราษฎร์ธานี ยะลา และภูเก็ต เฉพาะพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย (จังหวัดชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช พัทลุง และสงขลา) มีประชากรที่นับถือศาสนาซิกข์เพียง 2 จังหวัด คือ สงขลาและสุราษฎร์ธานี (กรมการศาสนา, 2567) จากข้อมูลสนามพบว่าจังหวัดสงขลาชาวไทยซิกข์อาศัยอยู่ 2 อำเภอ ได้แก่ อำเภอบางละมุง จำนวน 5 ครัวเรือน รวม 27 คน และอำเภอเมืองสงขลา จำนวน 2 ครัวเรือน รวม 3 คน รวมจำนวนประชากรทั้งหมด 30 คน ซึ่งลดน้อยลงกว่าในอดีตเนื่องจากเหตุผล 5 ประการ ได้แก่ ประการแรกคือผู้สูงอายุที่ตั้งถิ่นฐานมาแต่เดิมเสียชีวิตลง ลูกหลานไม่ได้สืบทอดกิจการและย้ายไปอยู่ที่อื่น ประการที่สองคือผู้หญิงที่แต่งงานแล้วย้ายไปอยู่กับสามีตามค่านิยมของศาสนา ประการที่สามคือความต้องการขยายกิจการจึงส่งลูกหลานให้กระจายตัวไปเปิดกิจการในพื้นที่อื่นเพื่อหากลุ่มลูกค้าใหม่ ประการที่สี่คือการเอาตัวรอดจากภาวะเศรษฐกิจถดถอยจึงต้องโยกย้ายไปยังจังหวัดที่ลูกค้ามีกำลังซื้อมากกว่า ประการที่ห้าคือคนรุ่นใหม่ต้องการแสวงหาโอกาสในการประกอบอาชีพ หลังจบการศึกษาจึงย้ายไปอยู่ที่กรุงเทพมหานครเพื่อทำธุรกิจค้าขายผ้าที่สำเพ็งหรือพาหุรัด บางส่วนเปลี่ยนไปประกอบอาชีพอื่น ขณะที่จังหวัดสุราษฎร์ธานีมีชาวไทยซิกข์อาศัยอยู่เพียงอำเภอเดียว คือ อำเภอเกาะสมุย จำนวน 4 ครัวเรือน รวมจำนวนประชากรทั้งหมด 15 คน ทุกคนเกิดและเติบโตที่กรุงเทพมหานคร แล้วโยกย้ายมาตั้งถิ่นฐานที่อำเภอเกาะสมุยเมื่อประมาณ 30 กว่าปีที่ผ่านมา เพราะต้องการแสวงหาโอกาสในการประกอบอาชีพด้วยตนเองโดยไม่พึ่งพาครอบครัว และการย้ายมาอยู่กับสามีหลังแต่งงาน

ชาวไทยซิกข์ในพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยมีบรรพบุรุษที่อพยพมาจากรัฐปัญจาบเช่นเดียวกับชาวไทยซิกข์ในภูมิภาคอื่น มีการส่งต่อวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนเองและมีการปรับตัวทางวัฒนธรรมให้กลมกลืนกับคนท้องถิ่น ทั้งเรื่องของภาษา อาหาร การแต่งกาย การเข้าร่วมประเพณีและพิธีกรรมต่างศาสนา ตลอดจนความเชื่อและการปฏิบัติตนบางอย่างที่แตกต่างจากชาวไทยซิกข์ท้องถิ่นอื่น หลอมรวมให้เกิดเป็นอัตลักษณ์ของชาวไทยซิกข์ในแต่ละท้องถิ่นขึ้น ทว่าปัจจุบันชาวไทยซิกข์ในพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยกลับมีจำนวนลดน้อยลง ทำให้วัฒนธรรมบางอย่างของชาวไทยซิกข์เริ่มเลือนหายไปจากสังคม ประกอบกับงานวิจัยที่ผ่านมาได้มีการศึกษาเรื่องของชาวไทยซิกข์ในพื้นที่ต่างๆ เช่น พาหุรัด กรุงเทพมหานคร ล้านนา หัวเมืองอีสาน แต่ยังขาดการกล่าวถึงชาวไทยซิกข์ในท้องถิ่นภาคใต้ โดยเฉพาะในพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย ซึ่งเป็นตัวเล็กลำดับแรกๆ ที่บรรพบุรุษของชาวไทยซิกข์เลือกตั้งถิ่นฐาน เพราะมีเขตแดนติดกับประเทศมาเลเซีย ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาอัตลักษณ์ของชาวไทยซิกข์ในพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย เพื่อรวบรวมองค์ความรู้เรื่องวิถีชีวิตและการปรับตัวของชาวไทยซิกข์ แสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ที่แตกต่างไปจากท้องถิ่นอื่นในสังคมไทย นำไปสู่การชี้ให้เห็นในสังคมเห็นถึงความสำคัญของการมีอยู่ของชาวไทยซิกข์ ก่อให้เกิดประโยชน์แก่สังคมและวงวิชาการในแง่ของการเผยแพร่ข้อมูลระดับท้องถิ่น เพื่อสร้างคุณค่าทางสังคมที่มีความเป็น

พหุวัฒนธรรมซึ่งอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิถีชีวิตของชาวไทยซิกข์ในพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย
2. เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ของชาวไทยซิกข์ในพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณา (Ethnography) มีการวางแผนวิธีดำเนินการวิจัยไว้ล่วงหน้าก่อนศึกษาสนามตามขั้นตอนดังนี้

1. การทบทวนวรรณกรรม ผู้วิจัยทบทวนวรรณกรรมจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย

1.1 แนวคิดที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แนวคิดการปรับตัวทางวัฒนธรรม เป็นการปรับเปลี่ยนวิถีปฏิบัติใหม่ให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง กลายเป็นอัตลักษณ์ใหม่แทนที่อัตลักษณ์เดิม การออกจากวัฒนธรรมเดิมของตนและก้าวเข้าสู่วัฒนธรรมใหม่ มีกระบวนการ 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) Enculturation คือ การซึมซับและเรียนรู้วัฒนธรรมของตนเองตั้งแต่เด็กจนโต 2) Deculturation คือ การออกจากหรือละทิ้งสิ่งที่เคยเรียนรู้มาจากวัฒนธรรมเดิมของตน 3) Acculturation คือ การเรียนรู้และปรับตัวเพื่อเข้าสู่วัฒนธรรมใหม่ ทั้งนี้ บุคคลจะเรียนรู้วิถีคิด ความรู้สึก และวิธีแสดงพฤติกรรมในแบบแผนใหม่เพื่อปรับให้เข้ากับวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยขึ้นอยู่กับความแตกต่างของบุคคลและระยะเวลาที่เฝ้าอันวย (เมตตา วิวัฒนานุกูล, 2559, หน้า 298-299) และแนวคิดอัตลักษณ์ เป็นลักษณะเฉพาะโดยทั่วไปทั้งในระดับสากล ระดับโลก ระดับท้องถิ่น ระดับบุคคล เป็นเครื่องมือทางความคิดที่ใช้ทำความเข้าใจการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และการเมือง อีกทั้งยังเป็นเรื่องราวในชีวิตประจำวันในแง่มิติชาติพันธุ์ ชนชั้น ศาสนา สถานภาพทางครอบครัว แสดงถึงลักษณะตัวตน เป็นผลรวมของลักษณะเฉพาะของสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่ทำให้สิ่งนั้นกลายเป็นที่รู้จักและจดจำได้ (คมสัน รัตนะสิมากุล และอัญมณี ภักดีมวลง, 2566, หน้า 3) ทั้งนี้ สุริยา สมุทคุปต์ และพัฒนา กิตติอาษา (2554, หน้า 8) ได้กล่าวถึงแนวคิดการศึกษาอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ว่ามี 2 แนวทาง คือ 1) พิจารณาอัตลักษณ์ที่กำลังเลือนหาย (vanishing identities) โดยยึดสิ่งที่เคยเป็นมาในอดีตเป็นตัวตั้ง เช่น วิถีชีวิต ประเพณี เพื่อเปรียบเทียบกับอัตลักษณ์ด้านใดที่ยังคงมีอยู่หรือสูญหายไป 2) พิจารณาอัตลักษณ์ที่ถูกสร้างขึ้นใหม่ (emerging identities) อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์เป็นเหมือนกับองค์ประกอบของวัฒนธรรมอย่างอื่นที่มนุษย์สร้างขึ้นผ่านสัญลักษณ์ต่างๆ เช่น พิธีกรรมศาสนา การแต่งกาย ภาษา อาหาร อาชีพ หรือวิถีชีวิตอื่นๆ ที่สร้างความเป็นตัวตนและบอกถึงความเหมือนของสมาชิกกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ไม่สามารถแยกออกจาก

สภาพความเป็นอยู่ วิถีชีวิตทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมของสมาชิกกลุ่มชาติพันธุ์ในช่วงเวลานั้นได้ โดยอมรา พงศาพิชญ์ (2556, หน้า 144-145) กล่าวว่า วิธีการศึกษาอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ต้องศึกษาอย่างน้อย 2 ด้าน คือ ด้านที่ตัวเรามองอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของเราเอง และด้านที่คนอื่นมองตัวเรา ซึ่งเป็นด้านที่สำคัญมาก เพราะมักเป็นปัญหาเนื่องจากคนอื่นอาจสร้างอัตลักษณ์ให้ตัวเราผิดได้ นอกจากนี้ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี (2556, หน้า 4) กล่าวว่า อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์เป็นแนวคิดสำคัญที่นักมานุษยวิทยาตะวันตกนำมาใช้ในยุคหลังสงครามโลกครั้งที่สอง เพื่อนำมาศึกษากลุ่มคนที่มีวัฒนธรรมเฉพาะที่สืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคน โดยพิจารณาว่าอัตลักษณ์ไม่ใช่สิ่งที่มีการสืบทอดร่วมกัน แต่เป็นความสัมพันธ์และกระบวนการในการสร้างความแตกต่างระหว่างบุคคล

1.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชาวไทยซิกข์ในบริบทของสังคมไทย เพื่อเป็นแนวทางวิเคราะห์และอภิปรายผลการศึกษาในประเด็นอัตลักษณ์ของชาวไทยซิกข์ในพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย

2. การเลือกพื้นที่สนาม ผู้วิจัยเลือกพื้นที่สนามแบบเฉพาะเจาะจง คือ พื้นที่จังหวัดสงขลาและสุราษฎร์ธานี เพราะเป็นจังหวัดในพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยที่มีประชากรชาวไทยซิกข์อาศัยอยู่ในปัจจุบัน

3. กลุ่มเป้าหมาย ผู้วิจัยเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบสโนว์บอล (snowball sampling) โดยการติดต่อบุคคลที่คาดว่าจะเป็นตัวแทนที่ดีของประชากร แล้วให้กลุ่มเป้าหมายแรกแนะนำกลุ่มเป้าหมายถัดไป โดยตั้งจำนวนกลุ่มเป้าหมายไว้ 30 คน หรือจนได้ข้อมูลครบถ้วนอิ่มตัว ใช้วิธีการเก็บข้อมูลสนามเพื่อสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายตามแนวคำถามในแบบสัมภาษณ์เชิงลึก 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา และชาวไทยซิกข์ในจังหวัดสงขลาและสุราษฎร์ธานี จำนวน 20 คน 2) ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับชาวไทยซิกข์ในจังหวัดสงขลาและสุราษฎร์ธานี จำนวน 5 คน 3) ผู้ที่ไม่มีความเกี่ยวข้องกับชาวไทยซิกข์ในจังหวัดสงขลาและสุราษฎร์ธานี จำนวน 5 คน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลสนามผู้วิจัยใช้วิธีต่างๆ ประกอบด้วย 1) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยสังเกตพฤติกรรมต่างๆ ของกลุ่มเป้าหมายอย่างระมัดระวัง เพื่อทำความเข้าใจวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของคนในชุมชน (งามพิศ สัตย์สงวน, 2558, หน้า 118-129) 2) การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ เป็นการแนะนำตัวผู้วิจัยกับกลุ่มเป้าหมายเพื่อสร้างความสัมพันธ์ มีการตั้งคำถามทั่วไปเกี่ยวกับเรื่องที่ต้องการศึกษา 3) การสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นการซักถามพูดคุยตามแนวคำถามในแบบสัมภาษณ์และคำถามปลายเปิดในประเด็นวิถีชีวิตและการปรับตัวของชาวไทยซิกข์ เพื่อค้นหาอัตลักษณ์ของชาวไทยซิกข์ในพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย

5. เครื่องมือวิจัยและอุปกรณ์ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลสนามโดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก มีการบันทึกในสมุดบันทึก เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายรูป กล้องถ่ายวิดีโอ และใช้คอมพิวเตอร์จัดเก็บข้อมูล

6. การวิเคราะห์ข้อมูล มี 4 ขั้นตอนดังนี้ 1) การตรวจสอบข้อมูล เป็นการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลในประเด็นเดียวกันมากกว่าหนึ่งคนขึ้นไป พร้อมนำข้อมูลที่ได้นมาเปรียบเทียบความสอดคล้อง แล้วทบทวนข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอีกครั้งเพื่อตรวจสอบความน่าเชื่อถือ 2) การถอดข้อมูล

(Transcription) เป็นการนำข้อมูลเสียงที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดข้อความเป็นตัวอักษร โดยการเรียบเรียงแล้วจัดบันทึก 3) การจัดกลุ่มข้อมูล เป็นการนำข้อมูลที่เหมือนหรือคล้ายคลึงกันมาจัดให้อยู่ในหมวดหมู่เดียวกัน เพื่อพิจารณารูปแบบความสัมพันธ์ของประเด็นต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในข้อมูล 4) การวิเคราะห์และตีความข้อมูล เป็นการกำหนดประเด็นหลักที่ได้จากการจัดกลุ่มข้อมูล จากนั้นใช้แนวทางการปรับตัวทางวัฒนธรรมและแนวคิดอัตลักษณ์มาวิเคราะห์วิถีชีวิตและการปรับตัวของชาวไทยซิกข์ในจังหวัดสงขลาและสุราษฎร์ธานี ซึ่งทำให้เกิดอัตลักษณ์ที่แตกต่างไปจากท้องถิ่นอื่นในสังคมไทย

7. จริยธรรมในการวิจัย ผู้วิจัยได้ยื่นขอรับการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน และได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ให้ดำเนินโครงการวิจัยเลขที่ REC 035/67 เรื่องอัตลักษณ์ของชาวไทยซิกข์ในพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย ตามใบรับรองเลขที่ 042/2567 ระยะเวลารับรอง 2 ปี ตั้งแต่วันที่ 25 ตุลาคม 2567 ถึงวันที่ 24 ตุลาคม 2569 โดยมีเอกสารชี้แจงรายละเอียดโครงการวิจัยเพื่อสร้างความเข้าใจและความเชื่อมั่น พร้อมทั้งต้องได้รับความยินยอมจากผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยเป็นสำคัญ หากผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยเกรงว่าการอ้างถึงชื่อจริงจะมีผลกระทบตามมาภายหลังจากการเผยแพร่ผลงาน ผู้วิจัยจะใช้นามสมมติหรือไม่ระบุชื่อผู้ให้ข้อมูลในส่วนนั้น

4. สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาอัตลักษณ์ของชาวไทยซิกข์ในพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย ผู้วิจัยแบ่งข้อค้นพบที่ได้ออกเป็น 2 ประเด็น ตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. วิถีชีวิตของชาวไทยซิกข์ในพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย ชาวซิกข์อพยพเข้าสู่ประเทศไทยในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) ด้วยเหตุผลทางการเมืองภายใต้อาณานิคมของอังกฤษ และการแสวงหาโอกาสทางการค้าโดยไม่เผยแพร่ศาสนา โดยเดินทางออกจากรัฐปัญจาบมาขึ้นเรือที่เมืองโกลกตา (Kolkata) แล้วขึ้นฝั่งที่รัฐปีนัง ประเทศมาเลเซีย จากนั้นเดินทางด้วยรถไฟเข้าสู่ประเทศไทยที่ตำบลปาดังเบซาร์ อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา เมื่อเลือกทำเลที่ตั้งถิ่นฐานได้แล้วจึงเริ่มต้นประกอบอาชีพค้าขายผ้าในลักษณะหาบเร่ ตลอดจนมีการรวมกลุ่มกันภายในชุมชนเพื่อจัดตั้งสมาคมศรีคุรุสิงห์สภา (วัดซิกข์) และทำกิจกรรมเพื่อสังคม “ชาวไทยซิกข์” เป็นคำที่ใช้เรียกกลุ่มคน 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มคนที่นับถือศาสนาซิกข์ เกิดและเติบโตในรัฐปัญจาบ อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานและได้สัญชาติไทยในภายหลัง 2) กลุ่มคนที่นับถือศาสนาซิกข์ มีบรรพบุรุษเป็นชาวปัญจาบ เกิดและเติบโตในประเทศไทย ปัจจุบันมีชาวไทยซิกข์อาศัยอยู่ในพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย 2 จังหวัด ได้แก่ 1) อำเภอหาดใหญ่และอำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา เป็นกลุ่มคนที่อยู่อาศัยมาตั้งแต่รุ่นบรรพบุรุษ ประกอบอาชีพค้าขายผ้ามาตั้งแต่แรกเริ่ม ต่อมาลูกหลานได้สานต่ออาชีพค้าขายผ้าที่ร้านเดิมหรือแยกออกมาเปิดร้านของตนเอง บางส่วนเลือกประกอบธุรกิจอื่นที่เกี่ยวข้องกับผ้า เช่น ร้านผ้าม่าน วอลเปเปอร์ ขณะที่บางส่วนเปลี่ยนไปประกอบอาชีพอื่น เช่น ร้านเฟอร์นิเจอร์

2) อำเภอกะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นกลุ่มคนที่โยกย้ายมาตั้งถิ่นฐานในภายหลัง จึงไม่ได้สืบทอดอาชีพค้าขายผ้าของบรรพบุรุษ แต่เลือกประกอบอาชีพตามความต้องการของตนเอง ได้แก่ ช่างตัดเสื้อและการจำหน่ายสินค้าที่ระลึก วิถีชีวิตของชาวไทยซิกข์ยังถูกแสดงผ่านคติความเชื่อที่ว่า “พระมหาคัมภีร์เปรียบเสมือนศาสดาองค์หนึ่งที่ชาวซิกข์ทั่วโลกให้ความเคารพ” ชาวซิกข์จึงปฏิบัติตามหลักคำสอนในพระมหาคัมภีร์อย่างเคร่งครัด โดยการสวดมนต์ประจำวันที่วัดซิกข์และที่บ้าน การใช้ภาษาปัญจาปีในศาสนพิธี การอุทิศตนแก่สังคม (เชื่อว่า) การละทิ้งศัตรูทั้ง 5 คือ กาม โภธ โลภ หลง อหังการ และการเคารพสิทธิความเสมอภาคทางเพศ อีกทั้งยังมีข้อปฏิบัติอื่นๆ ที่นอกเหนือจากหลักคำสอนข้างต้น เช่น การยึดถือศาสนสัญลักษณ์ 5 ประการ ได้แก่ เกศา (ผมและหนวดเครา) กังฆะ (หวี) การร่า (กำไล) กัชชาหรือกะแซร่า (กางเกงขั้นในขาสั้น) และกิริปาน (มีด) การบริจาคเงินช่วยเหลือผู้ที่ลำบากกว่าตนเป็นจำนวน 10% ของรายได้ทั้งหมด การรับน้ำอมฤตเพื่อเป็นชาวซิกข์โดยสมบูรณ์ และการโปกศิระชะ ทว่าการอยู่ร่วมกับคนท้องถิ่นส่งผลให้ชาวไทยซิกข์ไม่ไว้ผมและหนวดเครา และจะโปกศิระชะในวัดซิกข์เท่านั้น นอกจากนี้ชาวไทยซิกข์ส่วนใหญ่มีชื่อจริงสองชื่อ คือ ชื่อจริงภาษาปัญจาปีที่ตั้งตามหลักศาสนาและชื่อจริงภาษาไทยที่ใช้แจ้งเกิดตามกฎหมาย นิยมตั้งให้ใกล้เคียงกับชื่อภาษาปัญจาปี สิ่งนี้สะท้อนให้เห็นถึงการสร้างปฏิสัมพันธ์และความเป็นหนึ่งเดียวกับสังคมที่อยู่อาศัยง่ายต่อการแนะนำตัวและติดต่อกับคนในท้องถิ่น

2. อัตลักษณ์ของชาวไทยซิกข์ในพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย การอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในบางพื้นที่ของจังหวัดสงขลาและสุราษฎร์ธานี ส่งผลให้ชาวไทยซิกข์มีการปรับตัวด้านต่างๆ จนเกิดเป็นอัตลักษณ์ของชาวไทยซิกข์ในพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยที่แตกต่างจากภูมิภาคอื่น ดังนี้

2.1 ด้านภาษา แต่เดิมบรรพบุรุษของชาวไทยซิกข์สื่อสารกันด้วยภาษาปัญจาปีเป็นหลัก เมื่อเข้ามาตั้งถิ่นฐานในภาคใต้จึงเริ่มเรียนรู้ภาษาไทยกลางจากลูกค้าและบุตรหลานที่เข้าศึกษาในโรงเรียนไทย พร้อมทั้งฝึกพูดภาษาไทยถิ่นใต้ ภาษามลายู และภาษาจีนเพื่อใช้สื่อสารในชีวิตประจำวัน ปัจจุบันชาวไทยซิกข์ยังคงใช้ภาษาปัญจาปีในศาสนพิธีและใช้สื่อสารระหว่างกัน ร่วมกับการใช้ภาษาฮินดี ภาษาอังกฤษ และภาษาไทยกลาง ชาวไทยซิกข์ในจังหวัดสงขลาบางส่วนใช้ภาษาไทยถิ่นใต้ได้อย่างคล่องแคล่ว จนสามารถสื่อสารกับคนท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี ส่วนผู้ที่ใช้ภาษาไทยกลางมักลงท้ายประโยคด้วยถ้อยคำในภาษาไทยถิ่นใต้ เช่น “ฮั่น” “นิ” “ตะ” มีคำอุทานว่า “ไอยะ” “ไอ่หย่า” และมีคำสรรพนามที่ใช้เรียกบุคคลอื่นว่า “พี่หลวง” ขณะที่ชาวไทยซิกข์ในจังหวัดสุราษฎร์ธานีไม่สามารถพูดภาษาไทยถิ่นใต้ได้ เนื่องจากไม่ได้เกิดและเติบโตในภาคใต้ แต่เข้ามาอยู่อาศัยเพื่อประกอบอาชีพในภายหลัง ประกอบกับกลุ่มลูกค้าในอำเภอกะสมุยส่วนใหญ่เป็นชาวต่างชาติ จึงนิยมสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษเป็นหลัก ส่วนการสื่อสารกับคนท้องถิ่นมักใช้ภาษาไทยกลาง

2.2 ด้านอาหาร ชาวไทยซิกข์รุ่นหลังได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริโภคอาหาร โดยนำอาหารใต้เข้ามารับประทานร่วมกับอาหารอินเดียในบางมื้อ อีกทั้งยังปรับเปลี่ยนรสชาติของอาหารอินเดียให้คล้าย

กับอาหารได้ เนื่องจากข้อจำกัดในการจัดหาวัตถุดิบดั้งเดิมของอาหารอินเดีย

2.3 ด้านการแต่งกาย ปัจจุบันชาวไทยซิกข์มีรูปแบบการแต่งกายที่หลากหลายทั้งแบบดั้งเดิมและแบบสากลนิยม ทั้งนี้ การแต่งกายแบบชาวปัญจาบดั้งเดิมพบได้น้อยลงในชีวิตประจำวัน เพราะไม่เอื้อต่อการประกอบอาชีพบางประเภทและไม่เหมาะสมกับสภาพภูมิอากาศร้อนชื้นของภาคใต้ ชาวไทยซิกข์ส่วนใหญ่จึงปรับเปลี่ยนการแต่งกายเป็นแบบสากลนิยมให้สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น อีกทั้งผู้ชายบางคนไม่สวมเสื้อในฤดูร้อน ขณะที่ผู้หญิงเปลี่ยนมาสวมเสื้อแขนสั้นมากขึ้น ทว่าการแต่งกายแบบดั้งเดิมยังคงพบได้ในผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย โดยเฉพาะเมื่อต้องเข้าร่วมศาสนพิธีที่วัดซิกข์ ผู้หญิงส่วนใหญ่นิยมสวมชุดแบบชาวปัญจาบ (Punjabi Suit) พร้อมผ้าคลุมศีรษะ เพื่อแสดงความเคารพต่อหลักปฏิบัติทางศาสนาและวัฒนธรรมดั้งเดิมของบรรพบุรุษ

2.4 การเข้าร่วมพิธีกรรมต่างศาสนาและประเพณีภาคใต้ ชาวไทยซิกข์สามารถเข้าร่วมพิธีกรรมของศาสนาอื่นได้โดยไม่ขัดต่อหลักคำสอนของศาสนาซิกข์ ส่วนใหญ่มักเข้าร่วมพิธีกรรมทางศาสนาพุทธมากกว่าศาสนาอื่น เช่น การสวดมนต์ ตักบาตร ถวายสังฆทาน การกราบพระพุทธรูปและพระสงฆ์ นอกจากนี้ยังเข้าร่วมประเพณีสำคัญของภาคใต้ เช่น ประเพณีสารทเดือนสิบ ประเพณีชักพระ ประเพณีตรุษจีน ตลอดจนงานเฉลิมฉลองวันฮารีรายอของชาวไทยมุสลิม การเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรมเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงเจตคติของชาวไทยซิกข์ที่ยอมรับความหลากหลาย พร้อมทั้งแสดงออกถึงความเคารพและให้เกียรติต่อศาสนาอื่น โดยถือว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทยภาคใต้ มีได้นำเรื่องเชื้อชาติหรือศาสนามาเป็นข้อจำกัดในการปฏิบัติตน อันเป็นหลักฐานสำคัญที่แสดงถึงความกลมกลืนและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในสังคมพหุวัฒนธรรม

5. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องอัตลักษณ์ของชาวไทยซิกข์ในพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย ผู้วิจัยอภิปรายข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษา ดังนี้

ประการแรก เพื่อศึกษาวิถีชีวิตของชาวไทยซิกข์ในพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย นับจากประวัติศาสตร์ยุคสงครามระหว่างชาวมุสลิมและชาวฮินดูในประเทศอินเดียนั้น ส่งผลให้ชาวซิกข์กระจายตัวอพยพไปยังพื้นที่ต่างๆ และเข้าสู่ประเทศไทยทั้งในภาคเหนือ กลาง อีสาน การย้ายถิ่นฐานเข้าสู่ภาคใต้เกิดจากความสะดวกด้านเส้นทางคมนาคมที่เชื่อมการเดินทางจากรัฐปันจเข้าสู่อำเภอปาดังเบซาร์ อำเภอสะเตง จังหวัดสงขลา และการย้ายถิ่นฐานจากกรุงเทพมหานครเข้ามาประกอบอาชีพในอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี เนื่องจากสังคมภาคใต้มีสภาพความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย ผู้คนท้องถิ่นมีอัธยาศัยดี เหมาะแก่การประกอบอาชีพ ทั้งนี้ กลไกการปรับตัวทางวัฒนธรรมมีจุดเริ่มต้นจากชาวซิกข์ในพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยประกอบอาชีพค้าขายผ้าที่สืบทอดจากบรรพชนรัฐปัญจาบ เช่นเดียวชาวไทยซิกข์ในภูมิภาคอื่นที่

ประกอบธุรกิจค้าผ้าทั้งปลีกและส่งในประเทศและต่างประเทศ จากการศึกษาของอภิรัฐ คำวัง (2554, หน้า 67-84) พบว่าชาวซิกข์เริ่มต้นค้าขายผ้าแบบหาบเร่และพัฒนาสู่การเป็นเจ้าของกิจการค้าผ้า ปัจจุบันลูกหลานชาวไทยซิกข์ส่วนใหญ่มีการศึกษาสูงขึ้นจึงเลือกประกอบอาชีพอื่น ส่งผลให้กิจการค้าผ้ามีแนวโน้มการสืบทอดลดลง นอกจากนี้การศึกษาของอภิรัฐ คำวัง (2558, หน้า 114) เกี่ยวกับพ่อค้าชาวซิกข์ ณ หัวเมืองอีสาน พบว่าครอบครัวชาวไทยซิกข์ที่ตั้งถิ่นฐานและเปิดร้านค้าในภาคอีสานปัจจุบันมีจำนวนน้อย เน้นกิจการขนาดเล็กและค้าขายกับลูกค้าในท้องถิ่น ขณะที่ชาวไทยซิกข์รุ่นใหม่หันไปประกอบอาชีพอื่น เช่นเดียวกับสังคมชาวไทยซิกข์ในอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี กิจการต่างๆ ต้องหยุดชะงักลงในช่วงสถานการณ์โควิด-19 ชาวไทยซิกข์หลายครอบครัวที่ได้รับผลกระทบจึงตัดสินใจยุติกิจการแล้วย้ายกลับไปยังกรุงเทพมหานคร การปรับตัวของชาวไทยซิกข์เป็นไปเพื่อความอยู่รอดในสังคมทุนนิยมที่มีอาจคงไว้ซึ่งการค้าผ้าที่เคยได้รับความนิยมเช่นเดิม พวกเขาจึงเรียนรู้ พัฒนาสินค้า และแปรเปลี่ยนอาชีพจากบริบทความต้องการของตลาด แม้พวกเขาจะเป็นกลุ่มชนจำนวนน้อย แต่กลับมีบทบาทสำคัญด้านเศรษฐกิจท้องถิ่น เช่น การค้าเครื่องแต่งกาย สินค้าทำมือ ธุรกิจค้าปลีกและส่ง ทั้งในตลาดเขตอำเภอเมืองสงขลาและอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

วิถีชีวิตของชาวไทยซิกข์ยังถูกแสดงผ่านศาสนกิจประจำวันภายใต้การมีจุดร่วมทางประวัติศาสตร์ของศาสนาซิกข์ จากภาพจำการเป็นผู้ไ้หนวดเครา ผมยาวมัดรวบ มีผ้าโพกที่ศีรษะ การคงศาสนสัญลักษณ์ 5ก และการสวดมนต์ประจำวัน เป็นการแสดงวิถีชีวิตความเป็นซิกข์ที่สืบทอดมาแต่บรรพบุรุษ แม้ว่าชาวไทยซิกข์บางส่วนเลือกที่จะไม่คงศาสนสัญลักษณ์ 5ก แต่ยังคงดำเนินชีวิตด้วยหลักคำสอนของศาสนา โดยเฉพาะการปฏิบัติเชื่อว่าด้วยการช่วยเหลือสังคม เช่น การเปิดครัวพระศาสนาหรือโรงทานในวัดซิกข์ อำเภอหาดใหญ่ และอำเภอเกาะสมุย เพื่อต้อนรับคนทุกศาสนา ทุกเพศ ทุกวัย เข้ามารับประทานอาหารมังสวิรัตโดยไม่ค่าใช้จ่าย ดังที่อภิรัฐ คำวัง (2556, หน้า 12-14) กล่าวว่า การปฏิบัติเชื่อให้มีความสำคัญกับการลงมือปฏิบัติจริง การสร้างโรงทาน การจัดเก็บของเหลือจากศาสนิกชนซิกข์ในวัด เชื่อว่าเป็นการกล่อมเกลาคิดใจเพื่อลดศัตรูทั้ง 5 ในตัวมนุษย์คือ กาม โภคะ โลภ หลง และอหังการ ทั้งยังแสดงออกถึงวิถีการปฏิบัติตนบนพื้นฐานค่านิยมหลัก (core values) ทางศาสนา ซึ่งยังคงใช้ภาษาปัญจาบในการสวดพระคัมภีร์และการปฏิบัติพิธีกรรมในวัดซิกข์ ตลอดจนการยึดมั่นชุดคำสอนศาสนาเรื่องความเท่าเทียมกันของเพื่อนมนุษย์ทั้งชายและหญิง เช่นเดียวกับอริยธัมม เลิศอมรไชยกิจ (2561, หน้า 392) พบว่า คำสอนของศาสนาซิกข์มีแนวคิดการให้ความเคารพต่อความศรัทธาของคนต่างศาสนาและการช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่น ทำให้ชาวไทยซิกข์สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมไทยได้โดยปราศจากความขัดแย้ง

นอกจากนี้ชาวไทยซิกข์ทั้งในจังหวัดสงขลาและสุราษฎร์ธานีโดยส่วนมากมีชื่อจริงสองชื่อ คือชื่อจริงในภาษาปัญจาบที่ตั้งตามหลักศาสนาและชื่อจริงในภาษาไทยที่นิยมตั้งให้ใกล้เคียงกับชื่อภาษาปัญจาบ แสดงถึงความพยายามในการปรับตัวทางวัฒนธรรม (cultural adaptation) เพื่อให้สามารถดำรง

ชีวิตในสังคมไทยได้อย่างราบรื่น ทั้งในด้านกฎหมาย เช่น การแจ้งเกิด การทำบัตรประชาชน และในด้านเศรษฐกิจ เช่น การติดต่อค้าขายกับคนท้องถิ่น การมีชื่อที่คนไทยเรียกได้สะดวกช่วยลดช่องว่างทางวัฒนธรรมและเอื้อต่อการสร้างเครือข่ายทางสังคม ขณะเดียวกันการมีสองชื่อยังสะท้อนวิถีชีวิตของชาวไทยซิกข์ในสองสังคม คือ สังคมชาวไทยซิกข์และสังคมภาคใต้ เป็นกลยุทธ์การดำรงอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์ขนาดเล็กในบริบทของสังคมไทย ด้วยลักษณะของการดำเนินชีวิตแบบสองวัฒนธรรม (biculturalism) อีกทั้งในแง่ของการมีปฏิสัมพันธ์กับชุมชนท้องถิ่นนั้น การใช้ชื่อภาษาไทยช่วยให้ชาวไทยซิกข์ใกล้ชิดกับชุมชนในพื้นที่มากขึ้น นับเป็นแนวทางในการสร้างทุนทางสังคม (social capital) ที่เสริมสร้างความไว้วางใจในการค้าขายและการใช้ชีวิตร่วมกับคนท้องถิ่น

ประการที่สอง เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ของชาวไทยซิกข์ในพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย การอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในบางพื้นที่ของจังหวัดสงขลาและสุราษฎร์ธานีส่งผลให้ชาวไทยซิกข์เกิดการปรับตัวทางด้านต่างๆ ผ่านภาษา อาหาร การแต่งกาย การเข้าร่วมพิธีกรรมต่างศาสนาและประเพณีภาคใต้ เพื่อสร้างความเป็นตัวตนของบุคคลและกลุ่มบุคคลในสังคมพหุวัฒนธรรมภาคใต้ สอดคล้องกับที่สุริยา สมุทคุปติ และพัฒนา กิตติอาษา (2554, หน้า 8) กล่าวว่า อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นโดยผ่านสัญลักษณ์ต่างๆ เช่น พิธีกรรมศาสนา การแต่งกาย ภาษา อาหาร อาชีพ หรือวิถีชีวิตที่สร้างตัวตน เพื่อบอกความเหมือนของสมาชิกกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน แต่กลับมีลักษณะพลวัตที่เปลี่ยนแปลงตามบริบทของเวลาและพื้นที่ จะเห็นได้ว่าชาวไทยซิกข์บางส่วนสามารถสื่อสารภาษาไทยถิ่นใต้ได้คล่องแคล่ว ส่วนคนที่สื่อสารด้วยภาษาไทยกลางมีการลงท้ายประโยคด้วยคำท้องถิ่น ทว่าอัตลักษณ์มิใช่สิ่งที่ตายตัว หากแต่ถูกปรับเปลี่ยนเลื่อนไหล และต้องอยู่ตลอดเวลาในสังคมหนึ่ง ผ่านการใช้ภาษาไทยถิ่นใต้เพื่อสร้างตัวตนในสังคมพหุวัฒนธรรมภายใต้บริบทของรัฐชาติที่มีโครงสร้างแบบศูนย์กลางกระจายอำนาจ ชาวไทยซิกข์มีการสร้างอัตลักษณ์แบบฝังรากในท้องถิ่น (localized identity) เพื่อสร้างการยอมรับและเข้าเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ดังนั้นความสามารถในการใช้ภาษาไทยถิ่นใต้ได้อย่างแนบเนียนจึงไม่เพียงแต่เป็นการปรับตัว หากเป็นการสร้างตัวตนในพื้นที่นั้นๆ เป็นอัตลักษณ์ที่มีพลวัต (hybrid identity) เพื่อสื่อสารภาษาไทยถิ่นใต้โดยมีอัตลักษณ์ร่วมกับท้องถิ่น ทำให้ชาวไทยซิกข์สามารถดำรงอัตลักษณ์ตนเองได้อย่างมีศักดิ์ศรีในสังคมพหุวัฒนธรรมภาคใต้

ขณะเดียวกันการประกอบสร้างอัตลักษณ์อื่น นอกเหนือจากการสื่อสารด้านภาษา ยังพบว่าชาวไทยซิกข์ในพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยส่วนใหญ่แต่งงานกับคนในศาสนาเดียวกัน มีเพียงส่วนน้อยที่แต่งงานกับคนต่างศาสนา สอดคล้องกับงานวิจัยของพิชชาภัตต์ พงศ์อิทธิเดช (2562, หน้า 2-3) พบว่าชาวไทยซิกข์ต้องปรับตัวทางวัฒนธรรมและเปลี่ยนแปลงระบบเครือญาติ โดยการแต่งงานข้ามศาสนากับคนไทยและคนต่างชาติในกรุงเทพมหานคร กระบวนการนี้สามารถมองผ่านแนวคิดการเลือกรับบางแง่มุมของวัฒนธรรมเจ้าบ้านโดยไม่สูญเสียอัตลักษณ์หลัก (selective acculturation) การแต่งงานข้ามวัฒนธรรม

ยังสะท้อนการสร้างพื้นที่วัฒนธรรมใหม่ที่ไม่จำกัดอยู่ในกรอบเดิมของชาติพันธุ์หรือศาสนา เช่นเดียวกับการปรับรสชาติอาหารอินเดียให้คล้ายอาหารใต้ ทำให้อาหารกลายเป็นสื่อกลางทางวัฒนธรรมที่ช่วยให้ความใกล้ชิดกับคนท้องถิ่นโดยไม่ละทิ้งรากเหง้าของตน เป็นการปรับตัวทางวัฒนธรรมในรูปแบบของการอยู่ร่วมกันแต่คงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ดั้งเดิม นอกจากนี้แนวคิดอัตลักษณ์ของอภิญญา เฟื่องฟูสกุล (2546, หน้า 27-28) กล่าวถึงการแบ่งประเภทของอัตลักษณ์เป็น 2 ระดับ ได้แก่ อัตลักษณ์บุคคล (personal identity) มีความแตกต่างกันไปในแต่ละสังคม พบว่าชาวไทยซิกข์แต่งกายให้เหมาะสมกับสภาพภูมิอากาศของภาคใต้ เช่น ผู้ชายบางคนไม่สวมเสื้อในฤดูร้อน ผู้หญิงเลือกสวมเสื้อแขนสั้นมากขึ้น และอัตลักษณ์ทางสังคม (social identity) คือ สถานภาพทางสังคมที่บุคคลนั้นสังกัดอยู่ เช่น ชาวไทยซิกข์แต่งกายแบบดั้งเดิมเมื่อเข้าศาสนพิธี หรือการแต่งกายให้คล่องตัวกับการประกอบอาชีพ

นอกจากนี้ชาวไทยซิกข์ในพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยยังเข้าร่วมกิจกรรมสำคัญของชุมชน ทั้งพิธีกรรมทางศาสนาพุทธหรือศาสนาอื่นๆ และเข้าร่วมงานประเพณีท้องถิ่น เนื่องมาจากหลักคำสอนของศาสนาซิกข์ที่เคารพและยอมรับในความแตกต่างของแต่ละสังคม การมีส่วนร่วมในพิธีกรรมต่างศาสนาจึงไม่ได้เป็นการเปลี่ยนศรัทธา แต่เป็นการแสดงออกถึงการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมที่ใส่ใจต่อความหลากหลาย (social cohesion) หรือการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มในระดับชุมชน การปรับตัวนั้นเป็นสิ่งที่ประกอบสร้างอัตลักษณ์ทางสังคมในเวลาเดียวกัน ด้วยว่าอัตลักษณ์ทางสังคม คือ สถานภาพทางสังคม เพศ อาชีพ ชนชั้น ชาติพันธุ์ หรือศาสนาที่บุคคลนั้นสังกัดอยู่ (อภิญญา เฟื่องฟูสกุล, 2546, หน้า 28) สอดคล้องกับการศึกษาเรื่องชาวซิกข์และปฏิบัติการสันติวิธี ของศิวัช ศรีโสภากุล (2558, หน้า 55-56) พบว่าชาวซิกข์ยึดถือหลักคำสอนจากพระมหาคัมภีร์ขององค์ศาสดา โดยให้ความสำคัญต่อหลักปฏิบัติด้วยสันติวิธี ปราศจากความรุนแรงในการอยู่ร่วมกัน ชาวไทยซิกข์ในพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยจึงมีฐานคิดว่า “การเป็นคนซิกข์ถือว่าเป็นญาติกัน” เกิดสำนึกร่วมในการตอบแทนแผ่นดินไทยเสมือนบ้านหลังที่สอง ด้วยการประกอบอาชีพอย่างซื่อสัตย์สุจริตและเป็นคนดีของสังคม รวมถึงการนับถือพระมหาคัมภีร์เป็นศาสดาอันเป็นนिरันดรคือการต่อรองอัตลักษณ์ความเป็นซิกข์ในยุคสังคมสมัยใหม่ ศาสนอัตลักษณ์จึงเป็นพื้นที่เชิงศาสนา เป็นสถาบันพื้นฐานจำเป็นที่เข้มแข็งซึ่งรวมระบบความสัมพันธ์เครือข่ายซิกข์ การยึดมั่นด้านความเชื่อ และการธำรงการปฏิบัติพิธีกรรม อัตลักษณ์ทางศาสนาจึงมิได้ถูกละทิ้ง หากแต่ถูกปรับให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมวัฒนธรรมของท้องถิ่น ดังนั้นการศึกษางานวิจัยครั้งนี้จึงเป็นเสียงสะท้อนเรื่องราวที่แสดงถึงวิถีชีวิต การปรับตัว และอัตลักษณ์ของชาวไทยซิกข์ในพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยในแง่ภูมิความเป็นซิกข์ที่ยังคงไว้ซึ่งชาติพันธุ์และศาสนา อันเป็นฐานในการสร้างความรู้สึกเป็นหนึ่งเดียวของกลุ่มที่ปะทะกับความเป็นท้องถิ่น (local culture) ผ่านกระบวนการต่อรอง ปรับเปลี่ยน และประสานระหว่างวัฒนธรรมชาวซิกข์กับวัฒนธรรมไทยและชุมชนภาคใต้ ส่งผลให้เกิดอัตลักษณ์ลูกผสมที่มีทั้งความคงอยู่และความเปลี่ยนแปลงในเวลาเดียวกัน

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ควรส่งเสริมและสนับสนุนการจัดตั้งเครือข่าย การรวมกลุ่มทางธุรกิจ หรือการส่งเสริมสินค้า ผลิตภัณฑ์ของชาวไทยซิกข์ในพื้นที่ เพื่อต่อยอดการเติบโตของระบบเศรษฐกิจชุมชนให้เกิดความเข้มแข็ง ก่อให้เกิดรายได้ที่ยั่งยืนต่อคนทุกกลุ่ม

1.2 สร้างการยอมรับต่อหน่วยงานระดับท้องถิ่น เพื่อให้มีการจัดกิจกรรมประเพณีประจำของท้องถิ่นให้เป็นเวทีที่เปิดโอกาสการแสดงถึงวัฒนธรรมของกลุ่มชาวไทยซิกข์ในพื้นที่ร่วมกับกิจกรรมของคนในชุมชน เพื่อสร้างการรับรู้ให้แก่คนภายนอก

2. ข้อเสนอในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาการแต่งงานข้ามชาติพันธุ์ระหว่างชาวไทยซิกข์กับคนท้องถิ่นเพื่อจะได้ทราบถึงผลการศึกษาในมิติการปรับตัวทางวัฒนธรรมในวงกว้างขึ้นว่าเป็นอย่างไร

2.2 ควรศึกษาวิถีชีวิต การปรับตัวทางวัฒนธรรมของชาวไทยซิกข์ในพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอันดามัน เช่น ภูเก็ต เพื่อการพัฒนาและเปรียบเทียบองค์ความรู้ที่ได้รับว่าแตกต่างหรือไม่

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

วิถีชีวิต การประกอบอาชีพ การดำเนินชีวิตตามหลักคำสอนและข้อปฏิบัติทางศาสนา ตลอดจนการปรับตัวเพื่อสร้างอัตลักษณ์ด้านภาษา อาหาร การแต่งกายให้สอดคล้องกับสภาพภูมิอากาศ การเข้าร่วมพิธีกรรมต่างศาสนาและประเพณีท้องถิ่นของชาวไทยซิกข์ในพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอันดามันไทย เป็นเครื่องมือสื่อสารและกำหนดอัตลักษณ์ทางสังคม รวมทั้งเป็นกลไกการปรับตัวเพื่อการมีส่วนร่วมในวัฒนธรรมไทย และชุมชนภาคใต้ที่มีลักษณะเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม การที่ชาวไทยซิกข์สามารถปรับตัวอยู่ร่วมกับคนท้องถิ่นได้อย่างกลมกลืนนั้น สะท้อนการอยู่ร่วมกันแบบหลอมรวมเชิงสันติ (peaceful assimilation) } เป็นหลักการทางศาสนาซิกข์ ทั้งนี้ การรักษาอัตลักษณ์ทางศาสนาและชาติพันธุ์ แม้จะลดทอนการปฏิบัติอย่างเคร่งครัดตามหลักศาสนา แต่ยังคงรักษาค่านิยมหลักของคำสอนพระคัมภีร์ไว้อย่างชัดเจนในด้านความซื่อสัตย์ ความกตัญญู การอุทิศตนให้เป็นประโยชน์แก่สังคม เป็นลักษณะการดำรงอัตลักษณ์แบบยืดหยุ่น (flexible identity) และเป็นอัตลักษณ์แบบผสมผสานระหว่างรากเหง้าทางศาสนาและชาติพันธุ์ผนวกกับวัฒนธรรมท้องถิ่น การใช้ชีวิตร่วมกับคนต่างวัฒนธรรมจึงเป็นอัตลักษณ์แบบใหม่ที่เปิดกว้าง ไม่ยึดติดกับรูปแบบดั้งเดิม ขณะเดียวกันก็ไม่ละทิ้งความเป็นซิกข์โดยสมบูรณ์ จึงอาจกล่าวได้ว่าศาสนิกสัมพันธ์เชิงบูรณาการ (Integrative Interreligious Relations) ในพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอันดามันมิได้ถูกแยกส่วนหรือเกิดความแตกต่างทางศาสนา หากแต่มีลักษณะเชิงบูรณาการเพราะสมาชิกชาวไทยซิกข์ในชุมชนสามารถปฏิบัติกิจกรรมบางประการร่วมกับผู้ที่นับถือศาสนาอื่น โดยไม่รู้สึกร้าวฉานต่อหลักความเชื่อของตน ส่งผลให้เกิด

ความเคารพซึ่งกันและกันบนพื้นฐานของการร่วมสร้างความหมายทางวัฒนธรรมอย่างมีคุณค่า

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา. (2567). รายงานข้อมูลพื้นฐานด้านศาสนาซิกข์ในประเทศไทย. เข้าถึงได้จาก https://catalog.dra.go.th/dataset/dra_04_05
- คมสัน รัตนะสีมากุล และอัญมณี รักดีมวลง. (2566). แนวคิดอัตลักษณ์กับงานวิจัยสื่อสารศึกษาของไทย ปี พ.ศ. 2548-2565. วารสารการสื่อสารและสื่อบูรณาการ คณะการสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 11(2), 1-31.
- งามพิศ สัตย์สงวน. (2558). การวิจัยเชิงคุณภาพทางมานุษยวิทยา. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: ฟาเดียวกัณ.
- ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี. (2556). อัตลักษณ์ชาติพันธุ์และความเป็นชายขอบ. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- พิชชาภัสส์ พงศ์อิทธิเดช. (2562). อัตลักษณ์และความเป็นผู้กระทำการของชาวไทยซิกข์. (รายงานการศึกษาค้นคว้าเฉพาะบุคคลปริญญาบัณฑิต). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- เมตตา วิวัฒนากุล. (2559). การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิวัช ศรีโสภากุล. (2558). ชาวซิกข์และปฏิบัติการสันติวิธี. วารสารสงขลานครินทร์ ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 1(4), 53-93.

- สุริยา สมุทคุปดี และพัฒนา กิตติอาษา. (2554). “ยวนลีคว์” ในชุมชนทางชาติพันธุ์: เรื่องเล่าความทรงจำและอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยวนในจังหวัดนครราชสีมา. (ปริญญาณพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยาฉบับบัณฑิต). นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- อภิญา เพ็ญฟูสกุล. (2546). อัตลักษณ์. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- อภิรัฐ คำวัง. (2554). ชาวซิกข์ในสยามและล้านนา ว่าด้วยเรื่องประวัติศาสตร์การตั้งชุมชน ศาสนา และการค้า. วารสารคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 28(2), 67-94.
<https://so01.tci-thaijo.org/index.php/HUSO/article/view/6330/5530>
- _____. (2556). “เซว้า” ใน “ครัวพระศาสนา” กับสังคมวัฒนธรรมของชาวไทยซิกข์ : กรณีศึกษาคุรุคาวาราศรีคุรุสิงห์สภา (กรุงเทพมหานคร). วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 4(2), 1-25.
- _____. (2559). ศาสนาในรูปพระมหาคัมภีร์แห่งศาสนาซิกข์: ประวัติศาสตร์ ความหมาย และองค์ประกอบ (อรรถาธิบายเชิงเปรียบเทียบ). วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 18(1), 32-42.
- _____. (2558). พ่อค้าชาวซิกข์ ณ หัวเมืองอีสาน. วารสารสังคมลุ่มน้ำโขง, 11(2), 113-138.
- อมรา พงศาพิชญ์. (2556). ข้ออุปสรรคต่อการนำเสนอผลงานของประสิทธิ์ ลิขิตา เรื่องความรู้และมายาคติเกี่ยวกับชาติพันธุ์ม้ง. กรุงเทพฯ: กระทรวงวัฒนธรรม.
- อริย์ธัช เลิศอมรไชยกิจ. (2561). ปรัชญาประเพณีของศาสนาซิกข์ที่มีบทบาทต่อชาวไทยซิกข์. วารสารศึกษาศาสตร์ มมร คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 6(1), 392-401.
<http://ojs.mbu.ac.th/index.php/edj/article/view/231/166>

